VALTAKUNNANVOUDINVIRASTO

Valtakunnanvouti

14.12.2018

HE 71/2018 vp

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto ja vastine lakivaliokunnalle valtiovarainministeriön kirjalliseen asiantuntijalausuntoon sisältyvän huomautuksen johdosta

Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna, että muiden lakiluonnoksen 1 luvun 14 §:ssä mainittujen virkamiesten kuin valtakunnanvoudin ja apulaisvaltakunnanvoudin osalta kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Hallituksen esityksen yleisperusteluissa (jakso 5.2, Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen, s. 33) todetaan: ”Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan, että pääsäännön mukaan kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lain tasolla säätäminen voisi olla perusteltua lähinnä yhteiskunnallisesti merkittävimpiä ja/tai erityisen merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä koskevan sääntelyn osalta (OKV/22/20/2015). Koska johtavan kihlakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin virkatehtäviin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, on esityksessä päädytty nostamaan kyseiset kelpoisuusvaatimukset lain tasolle.”

Valtakunnanvoudinvirasto tähdentää seuraavaa.

Esitetty johtavien kihlakunnanvoutien ja kihlakunnanvoutien kelpoisuusvaatimuksia sisältävä säännös vastaa asiallisesti voimassa olevassa laissa (UK 1:14.2) olevaa säännöstä. Se vastaa myös voimassa olevan, syyttäjälaitoksesta annetussa laissa (21 §) olevia säännöksiä johtavan kihlakunnansyyttäjän, kihlakunnansyyttäjän ja apulaissyyttäjän kelpoisuusvaatimuksista. Syyttäjien kelpoisuusvaatimukset sisältyvät myös uuteen, eduskunnan vasta hyväksymään lakiin syyttäjälaitoksesta, sen 16 §:ään. Tuomarien, syyttäjien ja poliisipäälliköiden kelpoisuusehdoista säädetään lailla. Perusteita säädöstason laskemiseksi kihlakunnanvoutien osalta ei löydy.

Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, ettei oikeuskanslerin lausunto, johon valtiovarainministeriö perustaa kantansa, ole tyhjentävä ja poissulkeva. Tätä ilmentävät siinä mainittujen esimerkkien yhteydessä käytetyt sanat ”lähinnä”, ”ja/tai” sekä ”ainakin”.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on Valtakunnanvoudinvirastolle 9.6.2017 antamassaan lausunnossa koskien rakenneuudistuksen vaatimia säännösehdotuksia valmistelleen työryhmän mietintöä todennut muun muassa seuraavaa: ”Kysymys ulosottoylitarkastajan tehtävässä on merkittävän julkisen vallan käyttämisestä, mikä edellyttää sellaista oikeudellista harkintaa, että vaatimuksesta korkeakoulututkinnon suorittamisesta ei tule tehdä poikkeusta.” Kihlakunnanvouti on ulosottoylitarkastajan esimies, joka lain mukaan määrää alaisilleen ulosottomiehille ne tehtävät, joita ei itse ota hoitaakseen. Monia toimituksia ei lain mukaan edes voida delegoida kihlakunnanvoudin alaiselle toimitusmiehelle. Näin ollen voidaan todeta, apulaisoikeusasiamiehen näkemykseen yhtyen, että erityisesti kihlakunnanvoudin tehtäviin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Myös oikeuskirjallisuudessa on todettu ulosottomiehen tehtävien sisältävän merkittävää julkisen vallan käyttöä: ”Ulosottoviranomaiset ovat riippumattomia lainkäyttöviranomaisia, jotka käyttävät merkittävää julkista valtaa” (*Linna-Leppänen* Ulosotto-oikeus I 2014 s. 32). Todettakoon lisäksi, että edellä mainitun työryhmän mietinnöstä antamassaan lausunnossa Suomen Tuomariliitto ry piti perusteltuna sitä, että jopa ulosottoylitarkastajienkin kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin lailla eikä ehdotetulla tavalla valtioneuvoston asetuksella. Myös professori Linna oli tätä mieltä omassa lausunnossaan työryhmän mietinnöstä.

Ulosottomiehellä on valta käyttää perusoikeuksienkin kannalta huomattavia valtuuksia ja päättää vastaajan tai sivullisen oikeuksista tai velvollisuuksista taikka muutoin puuttua toisen oikeuspiiriin. Esimerkkeinä mainittakoon henkilön omaisuuden ottaminen pakolla pois hänen hallinnastaan ja käyttäminen velkojan saamisten suorittamiseen, häädössä tapahtuva henkilön ja hänen omaisuutensa poistaminen omasta kodistaan sekä lapsen noutaminen lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanemiseksi. Toimenpiteet sisältävät erittäin merkittävää julkisen (pakko)vallan käyttöä. Osa toimista kuuluu voudin yksinomaiseen toimivaltaan. Kyse on tältäkin osin virkamieskohtaisista toimivaltuuksista: ne on säädetty voudille, ei ulosottolaitokselle. Myös voudin toimivaltuuksien asianmukaiseen käyttöön liittyvät merkittävät oikeusturvaintressit puoltavat kelpoisuusvaatimusten laintasoista sääntelyä.

Valtakunnanvoudinvirasto ei puolla valtiovarainministeriön esitystä.

Juhani Toukola
valtakunnanvouti